

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XVII

KAAM YAYINLARI
OLBA
XVII

© 2009 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO,
ve
TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere,
yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.
Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.
Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342-MERSİN
TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
www.olba.mersin.edu.tr
e-mail: kaam@mersin.edu.tr

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XVII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XVII

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Hayat ERKANAL
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Yıldız ÖTÜKEN
Prof. Dr. Eréndiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

*OLBA Dergisinin yayın hayatına başlamasını sağlamış olan
eski Rektörümüz sayın Prof. Dr. Uęur ORAL'a ve
dergiyi desteklemekte olan Rektörümüz sayın Prof. Dr. Suha AYDIN'a
teşekkürlerimizi sunarız.*

İçindekiler/Contents

Rhys F. Townsend – Michael C. Hoff, <i>Lamos in Rough Cilicia: An Architectural Survey</i> (<i>Dağlık Kilikia'da Lamos: Bir Mimari Yüzey Araştırması</i>)	1
Deniz Kaplan <i>Elaiussa Sebaste'de (Kilikia) Bulunan Tapınak İçin Yeni Bir Kült Önerisi</i> (<i>Ein neuer Kultvorschlag für den Tempel in Elaiussa Sebaste (Kilikien)</i>)	23
Adele Federica Ferrzulli - Marco Ricci <i>Cilician Ceramic Production From Roman to Byzantine Age.</i> <i>New Data From Elaiussa Sebaste</i> (<i>Roma'dan Bizans Dönemine Kilikia'da Seramik Üretimi.</i> <i>Elaiussa Sebaste'den Yeni Kanıtlar</i>)	33
Burcu Ceylan <i>Kilikya'da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimleri: Kanytellis Örneği</i> (<i>Kanytellis as a Case Study for Late Antique Rural Settlements</i>)	45
Ayşe Aydın <i>Hıristiyan Dinindeki Martir-Aziz ve Rölik Kültünün</i> <i>Kilikya-Isaurya Bölgesi Hıristiyanlığına Yansımaları</i> (<i>Märtyrer, Heilige und Reliquienkult im Kilikisch-Isaurischen Raum</i>)	63
Hugh Elton - Mark Jackson - Gabriele Mietke - James Newhard Lale Özgenel - Emma Twigger <i>Alahan'da (Isaurya) Bir Roma Kentinin Keşfi</i> (<i>The Discovery of a Roman City in Alahan [Isauria]</i>)	83
Gabriele Mietke <i>Monumentalisierung christlicher Heiliger in Kilikien in frühbyzantinischer Zeit</i> (<i>Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde Kilikia'da</i> <i>Kutsal Kişilere Gösterilen Saygı</i>)	117
Hatice Palaz Erdemir <i>Economic Management of Cilicia in the Time of Cicero</i> (<i>Cicero Döneminde Kilikia'nın Ekonomik Yönetimi</i>)	141
Susanne Froehlich <i>Antike Autoren über Kilikien. Überlegungen am Beispiel der Stadt Tarsos</i> (<i>Kilikia Üzerine Antik Yazarlar. Tarsus Şehri Örneğinde Düşünceler</i>)	157

Erendiz Özbayoğlu

Acacius, 'Tarsi Episcopus': Discerning The Signs Of Arianism
(*Tarsus Episkoposu Akakios: Ariusçu Belirtileri Ayırt Etmek*) 169

Turhan Kaçar

Tarsuslu Nectarius'un İlk Constantinopolis Patriđi Olarak Seçilmesi
(*The Election of Nectarius of Tarsus as*
the First Patriarch of Constantinople) 179

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ,
'KİLİKİA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ'
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI 'OLBA'**

OLBA süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez yayınlanır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

'Olba'; Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Numizmatik ve Bizans Sanat Tarihi kapsamında orijinal sonuçları içeren makaleleri yayınlar.

Küçükasya ile ilgili veya Akdeniz ve Ortadoğu Arkeolojisi kapsamındaki konular Olba'nın içeriğini oluşturur.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto, 'Times New Roman' (PC ve Macintosh) yazı karakteri ile kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.
3. "Bibliyografya ve Kısaltmalar" bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., "Inschriften aus dem Museum von Denizli", Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, Lev. LIV-LVII

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece "fig." kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası editörler tarafından verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır.
5. Figürler CD'ye yüklenmelidir: Çözünürlük 300 dpi; format tif veya jpeg olmalıdır.
6. Resim çıktılarının alınarak, resim düzenlemesi örneği (layout) yapılmalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde en az 500 kelime Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelime Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Bir orijinal ve iki kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı, ayrıca bunların yüklü olduğu bir adet CD gönderilmelidir.

**MERSIN UNIVERSITY,
'RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY',
JOURNAL 'OLBA'**

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal 'Olba', being published since 1998 by the 'Research Center of Cilician Archaeology' of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (language and culture), ancient history, numismatics and Byzantine History of Art.

The studies select their material mostly from Asia Minor but articles (papers) dealing with the Mediterranean area and Near East also form the content of Olba.

TECHNICAL REQUIREMENTS

1. a. Articles should be written in word programs..
  - b. The text should be written in 10 puntos with 'Times New Roman' (for PC and for Macintosh). The footnotes should be written in 9 puntos.
  - c. Footnotes should take place at the bottom of the page, each in continuous numbering.
  - d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Special fonts should be loaded to the CD's.
3. The 'Bibliography' and 'Abbreviations' should take part at the end of the article. The 'Abbreviations' used in the footnotes should be explained within the 'Bibliography'. The Bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books)

Bibliography (for articles)

Corsten 1995 Corsten, Th., "Inschriften aus dem Museum von Denizli", Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, Pl. LIV-LVII

Footnotes (for books)

Richter 1977, 162, fig. 217

Footnotes (for articles)

Oppenheim 1973, 9, pl.1

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation 'fig.' should be used in continuous numbering. Plate numbering will be done by the editors. For this reason, remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used.
5. Pictures should be loaded to CD's: 300 dpi; tif or jpeg format are required.
6. A layout for the pictures should be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of at least 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of at least 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
12. One original and two copies of the article and figures should be printed and loaded on CD's before being sent.

KILIKYA'DA GEÇ ANTİK DÖNEM KIRSAL YERLEŞİMLERİ: KANYTELLİS ÖRNEĞİ

Burcu CEYLAN*

ABSTRACT

Kanytellis as a Case Study for Late Antique Rural Settlements

Studies of rural settlements—that is, villages and small towns—have gained momentum in the last decade. They have appeared in several publications, mainly discussing economic and administrative relations between village and city based on literary evidence. Physical aspects of rural settlements have not been examined extensively, primarily because of the dearth of archeological evidence. The slopes of Rough Cilicia, between the Calycadnus and Lamos Rivers, represent an exception, offering a variety of relatively well preserved settlements. Kanytellis (Kanlıdivane) is the largest of these settlements thus far studied, and the state of its remains provides a wealth of information about the physical characteristics of a typical Late Antique village, including layout, architecture, and social and economic conditions.

A 2006 survey revealed that Kanytellis's layout of narrow streets follows topographical lines and revolve around a main thoroughfare. The sloping terrain was utilized for terraces, leaving empty areas for small piazzas with public cisterns. Kanytellis's main public buildings consist of five churches—all of them three-aisled basilicas of large scale—a market structure with rows of shops on several floors, houses of considerable size and careful construction, and industrial structures, namely, presses for olive oil or wine. The remains point to a wealthy and well-organized community, mostly composed of free farmers and a small number of tradesmen and artisans with no distinct class differences. It is obvious that Kanytellis benefited greatly from the wine and olive oil trades and flourished during the 5th and 6th centuries, developing a self-sufficient economy based on agriculture and agricultural products.

Being half a day's walk, or approximately 10 kilometers, from its administrative capital, Elaiussa Sebaste, Kanytellis would be expected to have close economic

---

* Doç. Dr. Burcu CEYLAN, Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Merkez Kampus, 38039 Kayseri –TR, bceylan@erciyes.edu.tr

and social relations with the city. The primary issue is to what extent a settlement like Kanytellis—self-sufficient as well as serving the surrounding countryside—depended on a city beyond administrative functions. In the period between the 4th and 7th centuries, the village grew while the city declined, ultimately failing to provide the cultural and social services that make a settlement a city. Based on the information obtained from Kanytellis, it is safe to say that the concepts of city and village changed in the Late Antique period.

Keywords: Rural settlements, Late Antique village, urban layout, survey, economy, trade

ÖZET

Antik ve Geç Antik Dönem’de kırsal yerleşimleri konu alan çalışmaların büyük çoğunluğu dönem kaynaklarına dayanarak kent ve köy arasındaki ekonomik ve yönetsel ilişkileri ele almaktadır. Kırsal yerleşimlerin kentsel yapısı ve fiziksel özelliklerini ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bunun en önemli nedeni imparatorluk sınırları içinde çoğu bölgenin bu konuda sağlıklı bir araştırmaya izin verecek arkeolojik verilere sahip olmamasıdır. Öte yandan Dağlık Kilikya Bölgesi, büyük ölçüde korunarak günümüze gelmiş çeşitli büyüklükte ve nitelikte kırsal yerleşim örnekleri ile bu konuda değerli bir çalışma alanı sunmaktadır. 2006 yılında Kanytellis’de gerçekleştirilmiş olan yüzey araştırmasında elde edilen arkeolojik buluntulara dayanan bu çalışma, kent dokusu, mimarlık örnekleri gibi fiziksel veriler üzerinden Geç Antik Dönem kırsal yerleşmelerinin yeniden tanımlanmasını ve değerlendirilmesi amaçlamaktadır. Bu amaçla Kanytellis örneğinden yola çıkarak Geç Antik Dönem kırsal yerleşimlerinin kentsel yapısını belirleyen dinamiklerin saptanmasına, bu yerleşimlerdeki sosyal ve ekonomik koşulların belirlenmesine ve kırsal nüfusun karakterinin tanımlanmasına çalışılmıştır. Bu çalışmanın Geç Antik Dönemde kent ve kır arasındaki ilişkilerin tartışılmasını içeren bir sonraki aşama için de bir altlık olması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yerleşim, Geç Antik Dönem köyü, kentleşme düzenlemesi, yüzey araştırması, ekonomi, ticaret.

Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimler, Yazılı ve Arkeolojik Veriler

Geç Antik Dönem üzerine özellikle son 25 yıl içinde hızlanan araştırmalar, bu dönemi bir “gerileme ve çöküş” süreci olarak bilinmekten çıkıp cesur bir yeniden canlanma hikayesine dönüştürmüştür. Öte yandan, konu hakkında bilgi ve malzemenin hala sınırlı olmasına rağmen, kırsal bölgelerin kentlere kıyasla çok daha belirgin bir gelişim gösterdiği artık anlaşılmaktadır¹. Arkeolojik çalışmalar 5. ve 6. yüzyıllarda kırsal yerleşim-

¹ Geç Antik Dönem’de kırsal yerleşimler üzerine kapsamlı bir kaynakça için bkz. Chavarria – Lewit 2004.

lerin gerek sayıca gerekse de coğrafi yayılım açısından en yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Yüzey araştırmaları, tarıma elverişli olmayan arazi-lerde dahi yerleşmelerin varlığına işaret etmektedir². Arkeolojinin yanı sıra kronikler ve kanuni belgeler gibi dönem kaynakları da bu yargıyı desteklemektedir. Anadolu azizlerinin hagiografileri farklı büyüklük ve statüdeki yerleşimler ile zengin bir kırsal yaşam resmeder³. Tahıl, üzüm, zeytin tarımı ve hayvancılıkla uğraşan bir kırsal toplumun ilişkilerini düzenlemek üzere hazırlanmış olan Çiftçiler Kanunu özellikle değerli bir kaynaktır⁴. Bu ve benzeri kanun belgeleri, kırsal yerleşimlerin üretimde gittikçe daha önem kazanması ile ekonomik olarak da etkin merkezler haline geldiğini ve Geç Antik Dönem'in değişimleri ile güç kaybeden kentin karşısında köyün onun yerini alan bir sosyal merkeze dönüştüğünü gösterir⁵. Nitekim, Roma İmparatorluğu'nun bazı bölgelerinde kentlerden daha geniş ve kalabalık kırsal yerleşimler bulunmaktadır⁶.

Kırsal yerleşimlerin dönem içinde büyük gelişim göstermesi imparatorluğun geneli için kabul edilebilir bir gerçek olsa da doğu bölgeler, özellikle doğu Akdeniz eyaletleri zeytinyağı ve şarap ticaretinin desteği ile çok daha zengin bir tarım ekonomisi ve batıya kıyasla çok daha uzun sürecek (7. yüzyılın ortalarına kadar) bir kırsal yerleşim dokusu geliştirirler⁷. Yakın zamanda gerçekleştirilen yüzey araştırmaları benzer bir durumun Anadolu için de geçerli olduğunu ortaya çıkarmıştır⁸. Bu bilgi dönem tarihçilerinin eserlerinde de yer bulmuştur. Ammianus *Res Gestae* adlı eserinde Orta Doğu'dan Trakya'ya kadar olan Doğu İmparatorluğu'ndan renkli kırsal hayat resimleri sunar. Bu eserde geniş çiftlikler (*fundi*) bunlara bağlı köyler (*vici*), ve kaleleri (*castella*) de içeren bir kırsal yerleşimler koleksiyonu vardır⁹. Ancak, Theodoret ve Libanius'un eserlerinden de anlaşılacağı

² Ward-Perkins 2000, 321.

³ *Life of Nicholas of Sion* Likya kıyılarındaki köylerde 6. yüzyılın ortasında geçen olayları hikaye ederken *Life of Theodore Sykeon* 600'lü yıllarda Orta Anadolu'yu anlatır.

⁴ Çiftçiler Kanunu 7. yüzyıl sonuna tarihlense de, temelini oluşturan maddelerin *Codex Justinianus*'da öncülleri bulunmaktadır. Haldon 1997, 132

⁵ Haldon 1997, 141.

⁶ Banaji 2001, 10

⁷ Foss 1995, 234

⁸ Likya'nın dağlık bölgeleri, Konya ve Sagalassos civarında gerçekleştirilen araştırmalar bu bölgelerde kırsal yerleşimlerin nüfus ve sayı olarak arttığını göstermektedir Likya için Foss 1994, Konya için Baird 2004; Sagalassos için Vanhaverbeke, Martens, et al. 2004.

⁹ Ammianus 19.2, 30.1, 29.5, 31.6.

gibi doğuda özgür toprak sahiplerinin oluşturduğu köyler (*kome*) yerleşim dokusunun en ağırlıklı parçasıdır¹⁰. Köylerin nüfusu toprak sahipleri ve toprağa bağlı tarım işçilerinden (*coloni*) oluşur. Ayrıca, sezonluk çalıştırılan tarım işçileri ve zanaatkarlar da bu nüfusun içindedir. Yerel yönetimin olasılıkla toprak sahibi olan bir “muhtar” la sınırlı olduğu köylerde din adamları ve piskoposlar yalnız din ve hayır işlerinde değil idari işlerde de etkindirler¹¹. Köy ekonomisi tarım temellidir. Endüstriyel üretim de yine tarımsal ürünler olan şarap ve zeytinyağı ağırlıklıdır. Bu ürünler çoğunlukla ev içi işliklerde hazırlansa da bazı köylerde büyük ölçekli üretim yapan zeytinyağı presleri bulunur¹². Bunun dışında seramik, kumaş gibi ürünler de köylerde yerel talebe yönelik olarak üretilmiş olmalıdır.

Kırsal yerleşimlerin fiziksel özellikleri bölgelere göre belirgin değişiklikler göstermez. Köyler önceden belirlenmiş bir şemaya göre değil, yerleşim büyüdükçe topografyaya bağımlı olarak geliştikleri için düzenli sokak ağları ya da bir ızgara plan söz konusu değildir¹³. Eğer varsa, düz sokaklar yapıların iklimsel etkenlerle belirli bir yöne doğru yerleştirilmesi ile oluşmuştur¹⁴. Birbirine yakın inşa edilen yapılar arasında kalan alanlar, dar ve nadiren döşeme taşı ile kaplanmış sokakları oluştururlar. Bazı örneklerde yerleşimi başından sonuna geçen bir ana sokak bulunur. Dikkat çekici olan, köy yerleşimlerinin hemen hemen hiçbirisinde savunma duvarının bulunmamasıdır¹⁵. Kamusal yapılar ve konutların köy içinde yerleşimlerine dair bir ön kabul yoktur. Aslında, kamu yapısı olarak kabul edilebilecek fazla yapı da bulunmamaktadır. Pek az yerleşimde özel hamam işletmeleri vardır¹⁶. Suriye’de sade dörtgen planlı, konutlara kıyasla daha kaliteli bir üretim gösteren bazı yapıların köy erkeklerinin özel toplantıları için kullanılan *andron* olduğu düşünülmektedir¹⁷. Köylerdeki tek anıtsal kamu yapısı kiliselerdir. Çoğu durumda kiliseler köyün ihtiyacını aşan sayı ve büyüklükte dirler. Belki mevsimlik işçiler düşünülerek ya da yerel toprak sahiplerinin dindarlık ve hayırseverlerini sergileme amacıyla¹⁸ aşırıya ka-

¹⁰ Theodoret *Phil. Hist.* 17.3, Libanius *Or.* 47.4, 11, Banaji 2001, 12

¹¹ Ceylan 2007, 170-172

¹² Tate 1992a, 52-55

¹³ Tate 1992a, Thcalenko 1953 , Hirshfeld 1997

¹⁴ Hirshfeld 1997, 62

¹⁵ Ward-Perkins 2000, 336

¹⁶ Tate 1992a, 69-71

¹⁷ Tate 1992a, 72-78

¹⁸ Johannes Chrysostomos vaazlarında zenginlere arazilerinde kiliseler yaptırılmaları konusunda

çan kilise yapıları köyün genel ekonomik düzeyini göstermek açısından önemlidir. Köylerde ticaret ya da üretim için ayrılmış özel bir alan ya da yapı genellikle bulunmaz. Kentlerde görülen sokak boyunca sıralanmış dükkan sıraları köylerde nadir bulunan bir düzenlemedir¹⁹. Dükkan ya da atölyeler evlerin sokağa açılan bir odasında yer almış olmalıdır. Kırsal ticaretin periyodik kurulan pazarlar ya da fuarlarla sürdürüldüğü ve bunların Geç Antik Dönem'de daha da yaygınlaştığı bilinmektedir²⁰. Ancak, bu pazarların kurulması için köy sınırları dahilinde ayrılmış köy meydanı gibi özel bir alanın varlığına dair veri yoktur²¹.

Bunların dışında köy dokusunu konut yapıları oluşturur. Bölgelere göre değişen özellikler olsa da avlu kırsal konutun ayrılmaz parçasıdır. Büyük konutlar avlunun etrafında biçimlenirken, ortalama köy evi avlunun bir kenarındaki dörtgen bir yapıdan oluşur. Zemin kattaki odalar depo, kiler, işlikler gibi işlevleri barındırırken, üst katlar yaşama birimleri için ayrılmıştır.

Kilikya Kırsal Yerleşimlerine Bir Örnek Olarak Kanytellis (Fig. 1)

Antik Dönem'de Dağlık Kilikya'nın, Anadolu'nun Akdeniz kıyısında bulunan diğer bölgelere kıyasla, daha az kentleştiği ve çok daha düşük bir nüfus barındırdığı görülür. Coğunluğu kuru ve kayalık dağlık arazilerden oluşan bölgede, tarıma elverişli düzlük alanlar azdır. Düz kıyı çizgisi büyük limanlar için uygun korunaklı körfezler içermez. Buna rağmen Geç Antik Dönem'de imparatorluk genelinde kırsal yerleşimlerdeki artış Dağlık Kilikya'da da gözlenir. Bölgede marjinal topraklar olan dağlık arazide bulunan çok sayıda ve çeşitli büyüklükte kırsal yerleşim, dış ticarete yönelik tarımın geliştiğinin bir işaretidir. Tahıl için kuru ve eğimli olan toprak zeytin ve üzüm üretimi için oldukça uygundur. Geç Antik Dönem için ticari gelirin iki ana unsuru olan şarap ve zeytinyağının bölgede dışarı pazarlar için üretildiği imparatorluk coğrafyasına dağılmış bulunan LR1 tipi Kilikya amphoraları ile kanıtlanmaktadır. Ayrıca Kilikya üretimi Madeira şarabının Roma'da dahi talep gördüğü bilinmektedir²². Bölge

tavsiyelerde bulunmaktadır. Ayrıca bkz. Wittaker ve Garnsey 1998, 309.

¹⁹ Suriye'nin büyük kırsal yerleşimlerinde bazı büyük ölçekli yapılar market yapıları olarak tanımlanmıştır Tate 1992a, 81-82

²⁰ Wittaker and Garnsey 1998, 308.

²¹ Hirshfeld 1997, 63. Justinianos kanunlarında büyük arazi sahiplerine topraklarında pazar kurulması konusunda izin verilmiştir. *Codex Justinianus* IV.60.1

²² Ward-Perkins 2001, 168-170

ayrıca ahşap, ip ve kumaş ihraç etmektedir. Bu ekonomik aktivite Dağlık Kilikya'da, özellikle Calycadnus (Göksu) ve Lamus (Limonçay) nehirleri arasında kalan yüksek bölgelerde günümüzde hala korunmuş olan çeşitli büyüklükte kırsal yerleşimlerin gelişmesine neden olmuştur²³. Geç Antik dönem Anadolu kırsal yerleşmelerinin fiziksel yapısına ilişkin en zengin arkeolojik veriyi Kilikya sunmaktadır.

Konutlar, mezar yapıları ve kiliselerin oluşturduğu köyler Dağlık Kilikya kırsal dokusunun baskın öğeleridir. Çalışmanın konusu olan Kanytellis (Kanlıdivane) ise bu yerleşmelerin en büyüğü olarak dikkat çekmektedir. Bir mezar kitabesi yerleşimin, yaklaşık 10 km. uzaklıktaki Elaiussa Sebaste'nin *kome'si* olan Kanytellis olduğunu bildirmektedir²⁴.

Kanytellis 120 metreye 60 metre boyutlarında ve yaklaşık 30 metre derinliğinde bir obruk etrafında yer almaktadır²⁵. Kent lahitler, mezar yapıları ve tapınak-mezarlar da bulunan geniş bir nekropolisle çevrelenmiştir. Batıda vadi duvarları boyunca kaya oyma mezarlar çoğunluktadır. En erken yapılar obruğun güneybatı köşesinde yer alan kule ile kuzeyde ve güneyde aynı teknik ile yapılmış duvar parçalarıdır. Kulenin köşesinde bulunan ve Olba'nın Rahip Krallık hanedanına ait Teucros adını içeren kitabe Hellenistik döneme işaret etmektedir²⁶. Bu erken dönemde yerleşimin Olba Krallığı'na ait bir uç karakol, ya da obrukla bağlantılı bir kutsal alan olduğu düşünülebilir.²⁷ Büyük çoğunluğu Roma dönemine ait olan mezar yapıları Antik dönemde yerleşimin oldukça küçük olan sınırlarını belirler. Mezarlar dışında bu döneme tarihleyebileceklerimiz obruğun kuzeyinde yer alan duvar parçalarıdır. Bunlardan en büyüğü 3 numaralı kilisenin batı duvarı olarak kullanılmış olan düzgün kesme taş örgülü duvardır. Sütunlu olma ihtimali yüksek olan ana caddenin de bu dönemde oluşmuş olması beklenebilir. Obruğun kutsal bir alan olduğu önerisinden yola çıkarak, bu yapı parçalarının sütunlu bir cadde ile ulaşılan bir tapınak kompleksine ait olduğu önerilebilir. Kentte bulunan kiliselerde anıtsal Roma yapılarından

²³ Sinekkale, Işıkkale, Karakabaklı: Dagron and Callot 1998; Yanıkhan: Hill 1985; Öküzlü: Eyice 1982; Cennet-Cehennem, Yapısgüznel, Manastır, Emirzeli: Eichner 2005; ayrıca bkz. Eyice 1980.

²⁴ Hicks 1891, 231.

²⁵ Kanytellis üzerine tek monografik çalışma Eyice'ye aittir. Bu makale kiliseler üzerine yoğunlaşsa da yerleşim ve tarihine ilişkin kapsamlı bir literatür çalışmasını da içerir. Eyice 1976-1977.

²⁶ Hicks 1891, 226. Ayrıca bkz. Durugönül 1998, 79.

²⁷ Durugönül Olba'da bulunan kule ile mimari benzerliklerinden yola çıkarak, Helenistik kulenin bir konut olduğunu önermektedir. Durugönül 1998, 79, 89.

devşirilmiş malzemeler bulunması da bu öneriyi desteklemektedir²⁸.

Günümüzde kentte görülen yapıların hemen hemen tümü Geç Antik Dönem'e tarihlenmektedir. Yapılar topografyanın yapısına uygun olarak teraslar halinde yerleştirilmiştir. Bunların arasında kalan alanlar, bazıları 1-2 metreye kadar daralan sokakları oluşturmaktadır (Fig. 2-3). Önceden belirlenmiş bir plan olmasa da sokaklar çoğunlukla eğime paralel devam eder. Eğime dik olan sokakların basamaklar halinde düzenlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yapıların arasında bulunan nispeten daha geniş açıklıklar, küçük meydanlar olarak değerlendirilmiş ve çoğuna sarnıçlar yerleştirilmiştir. Hellenistik kuleden başlayan bir ana cadde obruğun batı sınırı boyunca kuzeye doğru devam eder (Fig. 4). Antik Dönem'de oluşmuş olan bu kent aksı, bir bölümü bir kilise ile kapatılmasına ve kuzey bölümünde daralmasına rağmen, Geç Antik Dönem'de de korunmuştur.

Obruğun etrafına yerleşmiş olan dört kilise Kanytellis'in anıtsal yapılarıdır. Gertrude Bell'in verdiği isimlerle Bazilika 1 ve 2 caddeden kemerli bir kapı ile ulaşılan geniş bir avlunun iki yanında yer alır ve sarnıcı ve ek yapıları ile bir kompleks oluştururlar²⁹. Bazilika 3 kiliseler içinde en tartışmalı olan kilisedir. Ana caddenin üzerine, eski Roma yapılarının duvar parçalarını kullanarak yapılmıştır. Kentin en büyük yapısı olan Bazilika 4, kentin tek Hıristiyan kitabesini içerir. Kitabe yapının, kentin yerlisi olan Papylos tarafından yaptırıldığını bildirir³⁰. Kısaca özetlenecek olursa, dört kilise de bölge kiliselerinin genel özelliklerine sahiptir. Bütün kiliselerde apsis dışarıdan görünmeyecek şekilde düz bir duvarla kapatılmıştır. Buna bağlı olarak apsisin iki yanında düzensiz duvarları olan köşe odaları oluşmuştur. Bütün kiliselerde narteks bulunur ve yapılar üç neflidir. 4 numaralı kilisenin batısında bir atriuma işaret eden duvar kalıntıları bulunmaktadır. 1 ve 4 numaralı kiliselerde genel bölge özelliğine uygun olarak iki sütunlu, kemerli üç açıklıklı bir batı cephesi düzenlemesi görülmektedir. 1 ve 4 numaralı kiliselerde kuzey nef daha geniştir ve kuzey cephe boyunca

²⁸ Kanytellis'de Zeus'a adanmış bir tapınağın varlığı Bell (1906, 403) ve Hill (1996, 176) tarafından gündeme getirilmişse de bu görüşü destekleyecek somut bir kanıt bulunmamaktadır. Durugönül, Kanytellis'in de Olba gibi bir dini merkez olduğu, kulenin de burada bulunan tapınağın rahipleri tarafından kullanılan bir konut olduğu görüşündedir. Durugönül 1998, 84.

²⁹ Bell 1906.

³⁰ Kiliseler çok sayıda yayında (Bell 1906, Eyice 1976/1977, Hild 1984, Hill 1996, 179-193;) yer alması nedeniyle bu makale içinde detaylı olarak ele alınmayacaktır. Bazilika 3 için bkz. Mietke 1999; Bazilika 4 için bkz. Forsyth 1961, Bayliss 2004, 86-87.

devam eden bir geçide dair izler bulunmaktadır³¹. Farklı görüşler olsa da genel kanı kiliselerin 5. ve 6. yüzyıllar arasına tarihlendiği yönündedir³². Bell tarafından bildirilen ancak diğer araştırmacıların göremedikleri beşinci kilise obruğun kuzeybatısında eğimli arazide geniş bir terasa yerleşmiştir. 1905 yılında yalnızca apsisi ayakta kalmış olan yapının bugün yalnızca zemin döşeme taşları ve teras duvarının bir bölümü mevcuttur. Teras üzerinde bulunan mimari parçalar bu kilisenin de diğerleri gibi üç nefli bir bazilika olduğunu, nef ayırımının üstte kemerlerle bağlanmış sütunlarla sağlandığını göstermektedir. Kentin güney doğusunda, belki de bir avlu olan geniş bir açıklığın kenarında yer alan bir şapel, geniş bir konut yapısının bir parçası olduğu izlenimini vermektedir. Büyük konut komplekslerinde bulunan özel şapeller Geç Antik Dönem konut mimarisinde sıklıkla karşılaşılan öğelerdir³³.

Kanytellis yapılarının büyük çoğunluğunu konutlar oluşturur (Fig. 5A-B). İnceleyebildiğimiz konutların tümünde avlu bulunmaktadır. Mekanlar, bazılarında sarnıçlar bulunan bu avluların kuzey ya da doğusunda yer almaktadır. İkinci kat yaygındır. Kat döşemeleri kemerler üzerine yerleştirilmiştir. Üst katlarda çoğunlukla güneye bakan pencereler bulunur. Bazı konutlarda ahşap balkonlar ya da galeriler bulunduğu düşünülebilir. İki konutta kule olabilecek dairesel duvarlara rastlanmıştır. Konutlarda iki tip duvar örgüsünün kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan daha erken tarihli olan poligonal duvar örgüsü, diğeri ise küçük dörtgen kesme taş duvar örgüsüdür. Kesin tarih verilemese de Roma Dönemi nekropolisi üzerinde olmaları nedeniyle iki tip örgünün de 4. yüzyıldan sonraya tarihlendiği açıktır. Konutlarda dekoratif öğeler içeren parçalar çok azdır ya da günümüze gelememiştir.

Obruk batı duvarının hemen üzerinde uzun bir duvar parçası bulunmaktadır. Zeminde toprak seviyesinin hemen üstünde bu duvara paralel bir taş sırası, burada sokağın doğu kenarında devam eden bir yapının varlığını göstermektedir. Duvarın doğu yüzünde de döşeme hatlarına ait izler bulunmaktadır. Ayrıca obruk güney duvarında basamaklar ve hatlı izleri vardır. Bu izler duvarın çok katlı bir yapıya ait olduğunu gösterir. Yapının

³¹ Hill (1985, 96) Bu geçitlerin apsilerin arkasındaki kare mekanlarla bağlantılı olduğunu ve bu mekanların da martyron olduğunu önermektedir.

³² Forsyth (1961, 137) Bazilika 4 için geç 6. yüzyıl ya da 7. yüzyılın başı gibi daha geç bir tarih önermektedir. Öte yandan Hill (1985, 97), aynı kilisenin, Yanıkhan'da 382 tarihli bir diğer kilise ile benzerliğine dayanarak 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlendiğini öne sürer.

³³ Ceylan 2007, 182

ince uzun formu, bir sıra dükkan barındırmış olabileceğini düşündürür³⁴. Bunun dışında Kanytellis'de bir kamusal yapının varlığına dair kesin bir buluntu yoktur. Yakın doğudaki benzer kırsal yerleşimlerde hamamların bulunduğu bilirse de yerleşimde hamam olarak tanımlanabilecek bir yapı yoktur. Ancak kentin hemen hemen merkezinde ve ana caddenin başlangıcında tek mekanlı geniş bir yapının bir *andron* olabileceği düşünülebilir. Endüstri yapıları olarak tanımlayabileceğimiz büyük ölçekli zeytinyağ ve şarap presleri yerleşimin doğu sınırlarına yerleşmiştir. Az yağışlı ve akar su kaynağının olmadığı bir arazide yer alan kent, bu sorunu sarnıçlarla çözmüştür (Fig. 6-7). Konutların avlularında bulunan özel sarnıçlara ek olarak, kent içine dağılmış çok sayıda sarnıç bulunmaktadır. Kamuya ait olduğu anlaşılan bu büyük ölçekli sarnıçlar kayaya oyularak hazırlanmış, üzerleri tonozlarla kapatılmıştır.

Kanytellis'in 5. ve 6. yüzyıllarda büyüklük ve zenginlik bakımından en üst seviyede olduğu, bu dönem içinde kentin genişleyerek Roma Dönemi nekropolü üzerine yayıldığı anlaşılmaktadır. Kentin bundan sonraki tarihine dair bir veri yoktur. İmparator Heraklios'un Tarsus'un doğusundaki garnizonları boşaltma kararı ile bölge Arap saldırılarına karşı savunmasız kalmıştır. 672'de Tarsus'u alan Araplar, Lamas nehrine kadar erişen bir alanda yerleşmiştir³⁵. Yalnız Kanytellis değil genel olarak Kilikya bölgesinin 7. yüzyıldan başlayarak gerilediği bilinmektedir. Pek çok yerleşimin terkedilmesine neden olarak veba, iklim değişimi ve Pers saldırıları verilmekteyse de 6. yüzyıldan sonra kırsal yerleşimlerin gerilemesinde en önemli faktörün tarım ekonomisinin çökmesi olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle zeytinyağı ve şarap gibi imparatorluk genelinde pazarı olan ürünlere dayanan ekonomileri olan ve bu ekonomik koşullar sayesinde gelişen kırsal yerleşimler, GeçAntik dönem sonunda bu pazarın kaybolması ile gerilemişlerdir³⁶.

Sonuç

Bölgede bulunan en geniş yerleşimlerden biri olan Kanytellis, Geç Antik Dönem kırsal yerleşimlerin mimarisi ve kent dokusu hakkında ol-

³⁴ Kuzey Suriye'nin kırsal yerleşimlerinde rastlanan benzer yapılar da ticaret yapıları olarak tanımlanmıştır. Tchalenko 1953, Tate 1992a, 81-82

³⁵ Haldon 1997, 130.

³⁶ Foss 1995, 213-234

duğu kadar kırsal nüfusun özellikleri, kırsal yerleşimlerin sosyo-ekonomik durumları hakkında temel fikirler oluşturmamıza da yardım eder.

Günümüze ulaşan kalıntılar yaklaşık olarak 20 hektarlık bir alana yerleşmiş olan köyün 100-150 hane ve yaklaşık 700-1000 kişilik bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir (Fig. 8). Gerek plan gerekse dış görünüş açısından birbirine son derece benzeyen konutlar arasındaki tek farklılık, sahiplerinin ekonomik düzeyine bağlı olarak daha büyük ya da küçük olmalarıdır. Konut dokusunun homojen karakteri, belirgin sınıf ayrımları olmayan dengeli bir topluma işaret etmektedir. Bu toplumun üyeleri küçük toprak sahipleri ya da büyük toprak sahiplerinin arazilerini kiralayan özgür çiftçiler olmalıdır. Ayrıca yerleşimde seramik, ahşap ve demir işleri gibi zenaatlarla uğrasan nispeten küçük bir grup da bulunmuş olmalıdır.

Yerleşmenin tarıma dayalı bir ekonomisi olduğu anlaşılmaktadır. Tarımsal üretime ait kalıntılar kentin hemen her yerinde gözlenmektedir. Bunların büyüklüğü ve sayısı, üretimin ihraca da yönelik olduğunu göstermektedir. Doğu Akdeniz’de kırsal hayatın gelişimi arkasındaki temel güç olan zeytinyağı ve şarap ekonomisi Kanytellis’e de refah getirmiş, yerleşimin yüzölçümü bu dönemde iki katına çıkmıştır. Ana caddede bulunan ticari yapının varlığı Kanytellis’in aynı zamanda çevredeki diğer kırsal yerleşimler için de bir ticaret merkezi olduğuna işaret eder. Yerleşimin ekonomik gücü, beş anıtsal kilisenin kent kiliseleri ile yarışabilecek düzeyde özenli mimarisi ve boyutları ile de desteklenmektedir. Tarımsal takvime bağlı olarak nüfusun mevsimlik işçilerle arttığı düşünülse bile yerel sermaye ile yapılmış olduğu açık olan bu kiliselerin sayısı ihtiyaçtan fazladır. Öte yandan, Kanytellis’deki diğer mimarlık ürünleri olan konutlar alçakgönüllü ölçeklerine rağmen, temiz ve özenli inşaat ürünleridir. Konfor şartları dikkatle düşünülmüş olan konutların mimari süslemeye aşırıya kaçılmadan inşa edilmiş olmaları bir eksiklikten çok yerel mimari geleneğe bağlı olmalıdır.

Kanytellis kent dokusunun, örneklerini Suriye’de gördüğümüz kırsal yerleşimlerle benzerlikler gösterdiği görülmektedir³⁷. Yerleşim belirlenmiş bir kent planına bağlı olarak gelişmiş olmasa da kent dokusunun rastgele olmadığı açıktır. Arazinin teraslanarak değerlendirilmesi, basamaklı ve kaplanmış sokaklar, sarnıçları da bulunan küçük meydanlar, devamlılığı

³⁷ Tate 1992a, Tchalenko 1953.

korunan bir ana cadde, endüstriyel yapıların belirli bir alanda toplanmış olması gibi veriler kent gelişiminde belirli düzeyde kararlar alındığını göstermektedir. Kamuya ait bu alanların ve sarnıçlardan oluşan su sisteminin kontrolü etkin bir yerel yönetime ve organize bir topluma ihtiyaç duymuş olmalıdır.

Kanytellis ve bölgede bulunan diğer kırsal yerleşimler yukarıda anlatılan fiziksel özellikleri ile alışlagelmiş “köy” ve “köylü” kavramını yeniden tanımlamamızı gerektirecek veriler sunarlar. Ne bu yerleşimler birkaç basit evden oluşan köylerdir; ne de bu yerleşimlerin sakinleri fakir köylülerdir. Geç Antik Dönem’de kent ve kır tanımının ve bunlar arasındaki ilişkinin Dağlık Kilikya kırsal yerleşimlerinin sağladığı bilgiler ışığında yeniden ele alınması gerekir. Temel demografik yaklaşımda kent ile köy arasındaki ayırım sayısal verilere dayandırılrsa da yalnızca kalabalık nüfus bir yerleşimi kent olarak tanımlamakta yeterli değildir. Antik döneme ilişkin genel kabuller ile kent, kırdan üretilen artı ürünün toplanıp pazarlandığı bir merkezdir. Ayrıca kent ekonomik gücünün getirdiği katkı ile eğlence, eğitim, din gibi sosyal ve kültürel yan işlevleri de barındırır ki, bunlar kenti kırdan ayıran en önemli farklılıklardır. Kanytellis 1000’e yaklaşan nüfusu ile bazı Anadolu kentlerinden daha kalabalık olmalıdır. Öte yandan kent ekonomilerinin gerilemeye girdiği 5. ve 6. yüzyıllarda kırsal yerleşimlerin geliştiği ve ekonomik açıdan güçlendiği Kanytellis örneğinden de anlaşılabilir. Kentler, sunmakla yükümlü oldukları sosyal ve kültürel hizmetleri üstlenmekte artık zorlanmaktadır³⁸. Bu şartlarda, ekonomik açıdan kendine yeterli, hatta çevresindeki diğer kırsal yerleşimlere de hizmet veren bir “köy” olan Kanytellis’in idari açıdan bağlı olduğu Elaiussa-Sebaste’ye sosyal ve ekonomik bağımlılığının zayıflamasını beklemek yanlış olmaz. Kuşkusuz daha geniş bir tartışma hakeden bu konuda bu aşamada kent ve kır arasındaki ilişkinin 5. yüzyıl itibarıyla değişmeye başladığını, idari etiketler dışında kent ve köy arasındaki farkın azaldığını söylemek yeterli olacaktır.

³⁸ Antik dönem kent kurumlarının ortaçağa geçerken kaybolması üzerine bkz. Ceylan 2004 ve Mango 1981

BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR

- Baird 2004 Baird, D., "Settlement Expansion on the Konya Plain, Anatolis: 5th-7th Centuries A.D", Recent Research on the Late Antique Countryside, (ed. Bowden, W and L. Lavan and C. Machado), Leiden,, 219-247.
- Banaji 2001 Banaji, J., Agrarian Change in the Late Antiquity, Gold Labor and Aristocratic Dominance, Oxford.
- Bayliss 2004 Bayliss, R., Provincial Cilicia and the Archaeology of Temple Conversion, BAR International Series 1281, Oxford.
- Bell 1906 Bell, G. L., "Notes on a Journey through Cilicia and Lycaonia", Revue Archéologique I, 1906, 402-411.
- Ceylan 2004 Ceylan B., "Hıristiyanlık Merkezleri Olarak Anadolu Kentleri", Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri, Ankara, 319-328.
- Ceylan 2007 Ceylan, B., "Episkopeia in Asia Minor", Housing in Late Antiquity, from Palaces to Shops (ed. L. Lavan, L. Özgenel, A. Sarantis), Leiden, 169-196.
- Chavarria - Lewit 2004 Chavarria A. - Lewit, T., "Archaeological Research on the Late Antique Countryside: A Bibliographic Essay", Recent Research on the Late Antique Contryside (ed. Bowden, W and L. Lavan, C. Machado), Leiden, 3-54.
- Dagron – Callot 1998 Dagron, G. – Callot, O., "Les Batisseurs Isaurien chez eux Notes sur Trios Sites des Environs Silifke", AETOS, Studies in Honour of Cyril Mango, (ed. Sevckenko, I, I. Hutter), Stuttgart, 55-70.
- Durugönül 1998 Durugönül, S., Türme und Siedlungen im Rauhen Kilikien, Eine Untersuchungen zu den archäologischen Hinterlassenschaften im olbischen Territorium, Asia Minor Studien, Band 28.
- Eichner 2005 Eichner, I., "Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien. Arbeit über die Kampagne 2003 und einige Ergebnisse des Projectes", Araştırma Sonuçları Toplantısı 22, 201-212.
- Eyice 1976/1977 Eyice, S., "Silifke Çevresinde İncelemeler, KanlıDivan (Kanytelleis-Kanytellideis) Bazilikaları", Anadolu Araştırmaları 4-5, 413-441.
- Eyice 1980 Eyice, S., "Silifke ve Dolaylarında Yapılan Topraküstü Arkeolojik Araştırmalar Raporu", Belleten 44, 111-124.
- Eyice 1982 Eyice, S., "Une Site Byzantine de la Cilicie: Okuzlu et ses Basiliques", Rayonnement Grec, Hommagés a Charles Delvoye (ed. Hadermann, L., Raepaet G.M), Bruksel, 355-367.
- Forsyth 1961 Forsyth, G.H., "An Early Byzantine Church at Kanlidivane in Cilicia", Essays in Honour of Erwin Panofsky, De Atribus Opuscula XL, (ed. Meiss, M.) NewYork, 127-137.

- Foss 1995 Foss, C., "The Near Eastern Countryside in Late Antiquity: a review article", *The Roman and Byzantine Near East, Some Recent Archaeological Research*, JRA suppl 14 (ed. Humphrey, J.H), Ann Arbor, 213-234.
- Haldon 1997 Haldon, J.F., *Byzantium in the Seventh Century, the Transformation of a Culture*, Cambridge.
- Hicks 1891 Hicks, E.L., "Inscriptions From Western Cilicia", *Journal of Hellenic Studies* XII, 226-237.
- Hild 1984 Hild, F. - Hellenkemper, H. - Hellenkemper Salies, G., *Kommagene-Kilikien-Isaurien, Reallexikon zur Byzantinischen Kunst* IV, 208-211.
- Hill 1985 Hill, S., "Matronianus Comes Isauriae: An Inscription from an Early Byzantine Basilika at Yanıkhana, Rough Cilicia", *Anatolian Studies* 35, 93-97.
- Hill 1996 Hill, S., *The Early Byzantine Churches of Cilicia and Isauria*, London.
- Hirschfeld 1997 Hirschfeld, Y., "Farms and Villages in Byzantine Palestine", *Dumbarton Oaks Papers* 51, 33-51.
- Mango 1981 Mango, C., "Daily Life in Byzantium", *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft*, 31/1, 353-387.
- Mietke 1999 Mietke, G. - Westphalen, S., "Basilika 3 in Kanlıdivane (Kanytelis)", *Istanbul Mitteilungen* 49, 517-526.
- Tate 1992a Tate, G., *Les Campagnes de La Syrie du Nord du IIe Au VIIIe siècle*, Paris, 95-101.
- Tchalenko 1953 Tchalenko, G., *Villages Antiques de la Syrie du Nord*, Paris.
- Vanhaverbeke - Martes 2004
Vanhaverbeke, H. - F. Martes, vd., "Late Antiquity in the Territory of Sagalassos", *Recent Research on the Late Antique Countryside*, (ed. Bowden, W and L. Lavan and C. Machado), Leiden, 219-247.
- Ward-Perkins 2000 Ward-Perkins, B., "Land, Labour and Settlement", *Cambridge Ancient History XIV, Late Antiquity: Empire and Successors, A.D. 425-600*, (ed. Cameron, A.K., P. Garnsey), Cambridge, 315-345.
- Ward-Perkins 2001 Ward-Perkins, B., "Specialisation, Trade and Prosperity: An Overview of the Economy of the Late Antique Eastern Mediterranean", *Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity*, (ed. Kingsley, S., M. Decker), Oxford, 166-178.
- Wittaker – Garnsey 1998
Wittaker, C.R. - Garnsey, P., "Rural Life in the Later Empire", *Cambridge Ancient History XIII, The Late Empire, AD 337-425* (ed. Cameron, A.K., P. Garnsey), Cambridge, 277-311.

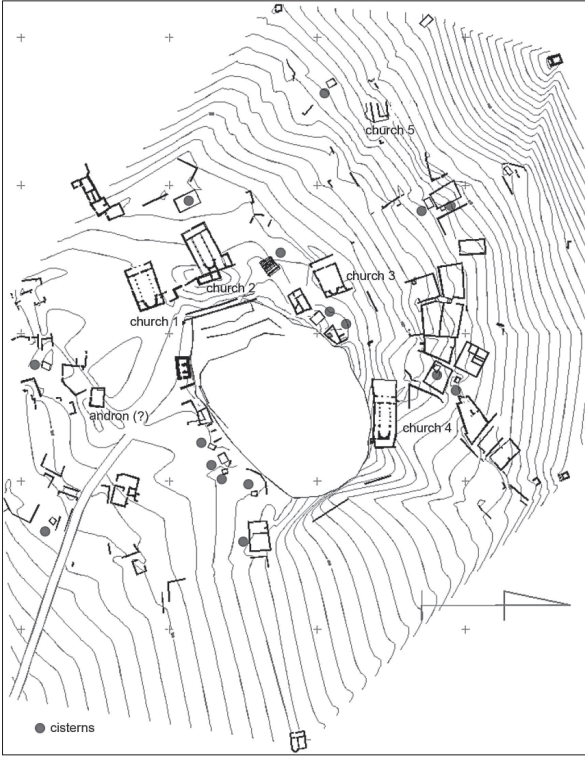

Fig. 1
Kanytellis, yerleşim planı

Fig. 2 Kanytellis, Sokaklar

Fig. 3 Kanytellis, Sokaklar

Fig. 4
Kanytellis, Ana Cadde

Fig. 5a
Kanytellis, Konutlar

Fig. 5b
Kanytellis, Konutlar

Fig 6 Kanytellis, Sarnıçlar

Fig 7 Kanytellis, Sarnıçlar

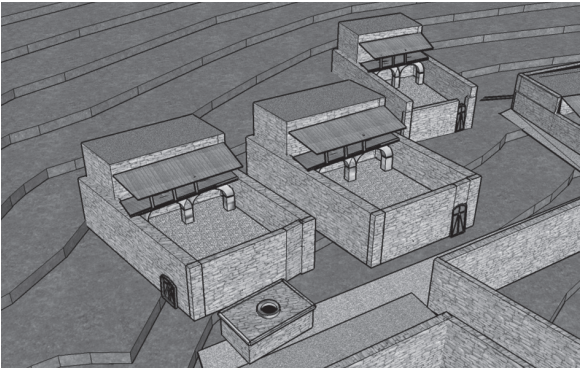
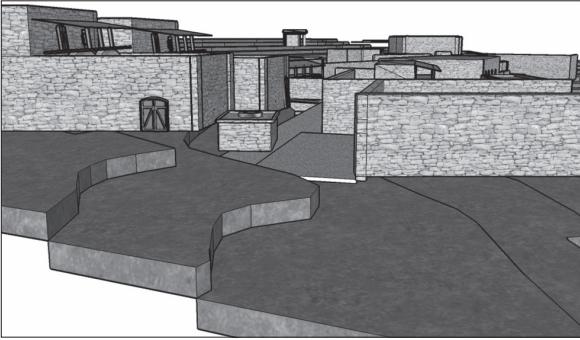
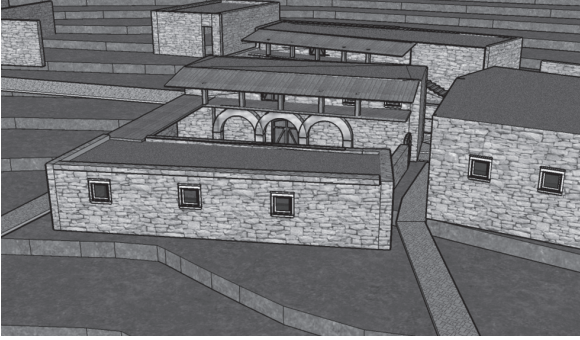
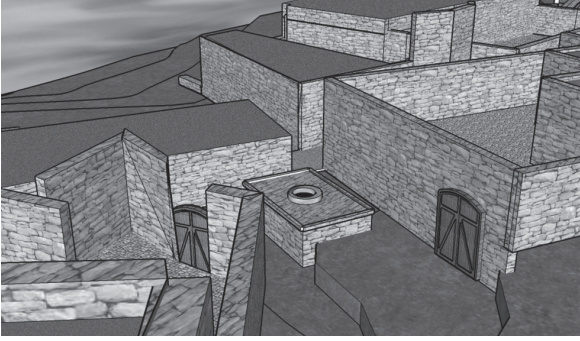

Fig 8 a-d
Kanytellis,
Rekonstruksiyon nerileri

